

¹ Tekst Ruud Metselaar – www.comomeerinfo.nl

De geschiedenis van Olonio en Nuova Olonio

Olonio

In de tijd van de Romeinen werd het gebied dat we nu Pian di Spagna noemen, bewoond door de stam van de Aneuniates. Hun woonplaats, Aneunia, later Anonio en vervolgens Olonio, lag tussen het huidige buurtschap Ponte del Passo en Montecchio. Door het opschrift van een grafsteen uit de eerste eeuw weten we dat Olonio al in die tijd de status van een Romeins 'pagus' had, waar geen slaven waren maar vrije en semi-vrije burgers. Opmerkenswaard is dat onder de vrijen van Olonio een zekere Barylone was en dat de naam Barilani nog altijd rond Colico veel voorkomt.

Voorwerpen uit Olonio. Links: Grafzuil uit de Romeinse tijd, middenen rechts: bijl en pijlpunt uit de bronstijd (Museo Civico Como)

In de tweede helft van de 4^e eeuw begon het christendom hier overal door te dringen en in 386 werd de eerste bisschop van Como, Felice, gewijd. Het is vooral bisschop Abondio (450-489) geweest die de kerkelijke organisatie vorm gaf. Al in de 5^e eeuw werd Olonio een Pieve (parochie), d.w.z. dat hier de doopkerk stond. De kerk van Olonio was gewijd aan S. Stefano, de martelaar wiens lichaam juist in die tijd in Palestina was gevonden en naar Europa overgebracht. De pieve besloeg een groot gebied, dat zich uitstrekte van Gera Lario tot Mello en Cosio in het Valtellina. Dertien jaar voor het overlijden van Abondio kwam de val van het Romeinse rijk en kwam het gehele noorden van Italië onder het Oost-Romeinse rijk. Dit betekent dat het gebied rond het Comomeer Byzantijns werd. Spoedig vielen de Barbaarse Goten het land binnen en werd de vlakte van Olonio het theater voor de Gotisch-Byzantijnse oorlog. In eerste instantie werd de oorlog gewonnen door de Byzantijnse legeraanvoerder Francione, die zich met het Eiland Comacina als thuisbasis nog twintig jaar wist te handhaven. Echter viel al in 588 het leger van de Longobardenkoning Autari vanuit het

¹ Verzoeken om toezending per email aan: r.metselaar@comomeerinfo.nl

Valsassina het gebied binnen. Francione hield nog zes maanden stand op Comacina, maar moest zich toen door honger gedreven overgeven. De troepen van Autari, de zogenaamde arimannen, verwoestten Olonio. Koning Autari werd, nadat hij in 590 door vergiftiging om het leven was gekomen, opgevolgd door Agilulfo (590-616). Zijn echtgenote, Teodolinda (weduwe van Autari), werd bekend doordat ze zich tot het christendom bekende. Het echtpaar koos Monza als hoofdstad en liet daar in 595 een kerk bouwen op de plaats waar nu de kathedraal staat. Befamd is de hier bewaarde ijzeren kroon van Lombardije, waarmee de koningen van Lombardije, de keizers van het Heilige Romeinse rijk en voor het laatst Napoleon en Ferdinand I gekroond werden. De kroon is te bezichtigen in de schatkamer, waar ook persoonlijke eigendommen van Teodolinda bewaard worden. Eén van de eerste dingen die Agilulfo na zijn kroning ondernam, was de reconstructie van Olonio, met inbegrip van de toren. Gedurende de hele 7e en de eerste helft van de 8e eeuw overheersten nu de Longobarden het gebied. Eerst toen koning Desiderius (757-774) de fout beging om zich tegen paus Adrianus I te keren, kwam er een eind aan hun regering. Karel de Grote trok op verzoek van de paus over de Alpen en nam de macht over. Eerst in 840 horen we weer over Olonio, als plaats waar één van de eerste markten in dit gebied wordt gestart. Deze belangrijke rol als streekcentrum zou de plaats eeuwenlang behouden. In de statuten van Como uit 1231 blijkt dat de drie dagen durende jaarmarkt plaats vindt op 15 augustus. Vijftig jaar later zal ze worden verschoven naar begin november en dit zal duren tot de eerste decennia van de 15^e eeuw als de plaats onbewoonbaar wordt.

In de loop van de volgende eeuwen had het gebied steeds meer te lijden van overstromingen van de rivieren Adda en Mera en een toenemende waterstand in het Comomeer. Het gevolg was dat het langzamerhand veranderde in een groot moeras waar men steeds meer problemen kreeg met landbouw en veeteelt en dat bovendien werd geteisterd door malaria. Steeds meer bewoners trokken weg en in 1443 werd uiteindelijk besloten om het dorp te verlaten en begon men aan de bouw van een nieuwe parochiekerk in Sorico. Op 9 november 1456 werd de nieuwe S. Stefano ingewijd en werd Olonio prijsgegeven aan de natuur. Van het dorp is nu niets meer terug te vinden, wel zijn bij opgravingen resten gevonden die nu in het museum in Como staan uitgesteld. Hoewel het dorp verdween, bleef het gebied onverminderd van grote strategische waarde. De toren van Olonio bleef dan ook bestaan, hoewel de bevelhebber in 1451 klaagt dat het gebouw in verval raakt en hij te weinig geld heeft voor herstel en voor munitie. Uit het document blijkt dat de kasteelheer 10 soldaten onder zijn bevel heeft. In de jaren 1512 tot 1797 bezetten de Grigioni (bewoners van het naburige Graubünden) het Valtellina en Valchiavenna, terwijl de Spanjaarden het gebied ten zuiden van de lijn van de Monte Legnone naar de Monte Berlinghera in handen hadden. Om de belangrijke grens, die dus langs de vlakte van Olonio liep, te beschermen, bouwden de Spanjaarden in 1530 het fort van Fuentes en kreeg de vlakte de huidige naam Pian di Spagna. De toren van Olonio werd in 1532 door de Grigioni verwoest en daarna niet meer herbouwd.

Het probleem van de regelmatige overstromingen van het Pian di Spagna bleef een voortdurende zorg. In 1581 wordt een speciale commissie ingesteld zonder dat men echter tot een oplossing komt. Hoewel het fort van Fuentes meerdere keren bij gevechtshandelingen werd betrokken, was de grootste vijand van de soldaten waarschijnlijk de malaria. De meeste gouverneurs van het fort woonden om die reden in Domaso. Ook in Sorico had men hier van te lijden, slechts zeer weinig inwoners woonden in de huidige dorpskern langs de waterkant, de meesten vestigden zich in de hoger gelegen buurtschappen. Zolang men de Adda niet onder controle had zou het probleem van de overstromingen blijven bestaan. Al in 1520 had de rivier haar bedding verlegd van de Bocca d'Adda in het Lago di Mezzola naar de plaats waar nu het buurtschap Poncetta ligt, dicht bij de huidige Ponte del Passo, maar bij hoog water werd een grote rivierdelta gevormd. In 1839 besloot de Oostenrijkse regering een eind

te maken aan het probleem door de bedding van de Adda te verleggen naar het Comomeer en de laatste 4 km te kanaliseren. Bovendien wilde men proberen de scheepvaartverbinding tussen het Comomeer en meer van Mezzola te herstellen. In de 10^e eeuw waren de twee meren nog niet van elkaar gescheiden en zelfs in de 13^e eeuw konden schepen nog ongehinderd van Sorico naar het noorden varen. Nadat de Adda zijn loop had gewijzigd, werd de verbinding tussen de meren, het Canal Morte, steeds slechter bevaarbaar en moesten schepen een deel van hun lading lossen in Sorico. De stoomschepen die in 1826 op het meer kwamen, konden dit kanaal niet passeren en stopten in Domaso, waar passagiers en lading op kleine bootjes overstapten om naar Riva verder te varen. Men begon daarom met het graven van een kanaal dat ongeveer 1500 m ten noorden van Colico uitkwam. Echter bleek het kanaal snel te verzanden en werd het werk weer stil gelegd. Nadat de staat Italië was gesticht, werd het plan opnieuw voorgelegd, maar de Italiaanse regering vond het te kostbaar. Wel kreeg men geld voor een wat kleiner kanaal mits er voldoende geld uit private bronnen werd bijgelegd. De Società Lariana was bereid te betalen en op 11 november 1865 begon men te graven. Drie jaar later maakte een grote overstroming het werk weer grotendeels ongedaan en ondanks vele nieuwe plannen is het nooit meer uitgevoerd. De kanalisering van de Adda daarentegen werd wel met succes uitgevoerd. In 1845 begon men met het graven van een kanaal van 4200 m lengte en 140 m breedte en 13 jaar later stroomde de Adda door haar nieuwe bedding. Dit was een immens grote onderneming – al het werk werd met schop, kruiwagen en ezels uitgevoerd. Lange rijen vrouwen vervoerden de uitgegraven klei in draagmanden naar de zijkant, tegen een betaling van 25 centesimi per dag. Tijdens het graven vond men in 1847 in de buurt van Sant'Agata de resten van een Romeinse begraafplaats van het dorp Olonio Superiore. Ook kwamen er 73 verschillende Romeinse voorwerpen naar boven, die allen in het Museo Civico in Como worden tentoongesteld.

Nuova Olonio

Op dit punt begint de geschiedenis van Nuova Olonio met als grondlegger de priester Don Luigi Guanella (1842-1915). Volgens vrienden raakte Guanella al geïnteresseerd in het gebied van het Pian di Spagna toen hij vanuit zijn geboortedorp Fraciscio naar Como reisde voor zijn priesteropleiding. Toen hij in 1866 tot priester was gewijd, zag hij hoe er gewerkt werd aan de omleiding van de Adda en rees bij hem het idee voor de droogmaking van het gebied. Op 18 oktober 1899 legde hij het idee voor aan een vergadering van clerici en werd er een comité gevormd ter voorbereiding. Met ingezamelde gelden kocht men een gebouw, het 'Castela', van de eigenaar Gaudenzio Tavasci uit Gordona. Dit gebouw had, tot de omleiding van de

Adda, dienst gedaan als onderkomen voor de veerlieden en reizigers. Don Guanella kocht vervolgens op 29 september 1900 van de broers Dolci uit Chiavenna een moerasgebied van 44 ha. In het Castela vestigden zich enkele zusters, een hulp priester en een groep van oudere en gehandicapte mannen. Hiermee realiseerde hij zijn voornemen om mensen die door de maatschappij terzijde waren geschoven weer hun waardigheid terug te geven. In het begin werd hij van alle kanten uitgelachen, maar al snel slaagde hij er in Venetiaanse grondwerkers, technici en landbouwdeskundigen te overtuigen van zijn plannen en al in het voorjaar had hij bijna 3 ha goede grond die hij liet bewerken door diezelfde mannen die door de maatschappij altijd waren buitengesloten. Nog een jaar later werd een begin gemaakt met de landbouwkolonie S. Salvatore, die in de loop van de tijd zou uitgroeien tot een nieuwe nederzetting.

Don Luigi Guanella, stichter van Nuova Olonio

Al in 1904 brachten twee commissarissen van het Ministerie van landbouw een officieel bezoek aan de kolonie. Ze stelden het ministerie voor een subsidie te verlenen voor het werk, maar in plaats van het zo benodigde geld werd don Guanella onderscheiden met een zilveren medaille. In deze periode bestond de kolonie uit 42 personen en 31 stuks vee.

Aangelokt door de goede resultaten kwamen nu vanuit de wijde omgeving vele families die zich hier vestigden. Dit werd de kern voor het "Nieuwe" Olonio. Rond zijn instituut voor gehandicapten groeide het dorp Nuova Olonio met een kerk, een schooltje en nieuwe inwoners.

De kerk van S. Salvatore, die in 1903 in Romaanse stijl werd opgetrokken, staat aan de zuidkant van het dorp langs de SS.36. Links van het heiligdom zien we een wit marmeren buste van Don Guanella. De voorgevel van de kerk is uitgevoerd in graniet, met in de lunet van het portaal een mozaïek uit 1945, dat de *Madonna del Lavoro*, beschermheilige van de kolonie, uitbeeldt met op de achtergrond het dorp en het instituut van Don Guanella. Ook binnen de kerk vinden we een herinnering aan de stichter van de kolonie in een fresco aan de linker wand met de *Madonna die aan don Guanella verschijnt*.